

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2026;19(1): 198-212

doi: 10.26559/mersinsbd.1798933

Depremi yaşayan kişilerin depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki

 Ebru Gül¹, Mehmet Uçar²

¹ İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Malatya, Türkiye

² Muş Alparslan Üniversitesi, Varto MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Muş, Türkiye

Öz

Amaç: Türkiye, coğrafi konumu sebebiyle sıklıkla depremlerden etkilenmektedir. Depremlerin beklenmedik olarak gerçekleşmesi ve artçıların devam etmesi depremi deneyimleyenlerin normal yaşam süreçlerine geçişlerini güçleştirmektedir. Depremlerin hayatta kalanlarda psikolojik etkileri daha önceki çalışmalarda incelenmiştir. Bu çalışma ise Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen iki büyük depremi yaşayan kişilerin depreme yönelik tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Kesitsel türde yapılan bu çalışma 474 yetişkin ile yürütülmüştür. Çalışmanın verileri toplanırken "Tanıtıcı Anket Formu", "Depreme Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce bir üniversitenin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan onay alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Cronbach alfa güvenirlik katsayısı, bağımsız gruplarda t testi, Mann-Whitney U testi, Oneway Anova, Kruskal-Wallis ve Spearman korelasyon analizi yanı sıra linear regresyon yöntemi kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmada hem depreme yönelik tutum hem de psikolojik sağlamlık puanı ile yaş arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bireylerin cinsiyet, göçük altında kalma durumları, depremde yakınıni kaybetme durumu ve depremden sonra psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumları ile depreme yönelik tutum puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Bireylerin eğitim düzeyi, aile yapısı ve psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumları ile psikolojik sağlamlık puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca, depreme yönelik tutum ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($r= 0.154$, $p= 0.001$). **Sonuç:** Bu çalışmada, depreme yönelik tutum ölçeği kullanılarak, depremi deneyimleyen bireylerin psikolojik sağlamlıklarıyla olan ilişkisinin belirlenmesi açısından elde edilen bulgular önem taşımaktadır. Depremler travmatiktir, hayatta kalanların psikolojik sağlamlık programlarına katılmaları önemli olup depreme yönelik tutumda psikolojik faktörler göz önüne alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Depremler, dirençlilik, psikolojik, sağ kalanlar, tutum

Yazının geliş tarihi: 12.10.2025

Yazının kabul tarihi: 17.02.2026

Sorumlu yazar: Ebru Gül, İnönü Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Malatya, Türkiye. Tel: 0422 377 3832, E-posta: ebrugul70@gmail.com

Not: Bu çalışma 26-31 Ekim 2025 tarihlerinde Science Georgia International Conference on Global Practice of Multidisciplinary Scientific Studies-II’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License kapsamında lisanslanmıştır.

The relationship between the attitudes of people who have experienced an earthquake towards earthquake and their psychological resilience

Abstract

Aim: Turkey is frequently affected by earthquakes due to its geographical location. The sudden occurrence of earthquakes and the continuation of aftershocks make it difficult for survivors to return to their normal lives. The psychological effects of earthquakes on individuals have been addressed in previous studies. This study aimed to examine the relationship between attitudes towards earthquakes and psychological resilience among individuals who experienced the two major earthquakes that struck Turkey on February 6, 2023. **Method:** This cross-sectional study included 474 adult participants. Data were collected using the Descriptive Questionnaire Form, the Attitude Scale Towards Earthquake, and the Brief Resilience Scale. Ethical approval for the study was obtained from the Scientific Research and Publication Ethics Committee of a university before data collection began. Data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Cronbach's alpha reliability coefficient, t-test for independent groups, Mann-Whitney U test, One-way ANOVA, Kruskal-Wallis test, Spearman correlation analysis, and linear regression. **Results:** The results showed a weak but statistically significant positive correlation between attitudes towards earthquakes and both resilience scores and age. Statistically significant differences were found in earthquake attitude scores based on gender, being trapped under rubble, losing a loved one, and receiving psychiatric support after the earthquake ($p < 0.05$). Additionally, resilience scores significantly differed according to educational level, family structure, and need for psychiatric support ($p < 0.05$). A weak positive correlation was also found between attitudes towards earthquakes and psychological resilience ($r = 0.154$, $p = 0.001$). **Conclusion:** These findings emphasize the importance of using an earthquake attitude scale to explore the relationship between resilience and individuals affected by earthquakes. As earthquakes are traumatic experiences, participation in psychological resilience programs is essential. Psychological variables should be considered when evaluating attitudes towards earthquakes and planning post-disaster interventions.

Keywords: Earthquakes, resilience, psychological, survivors, attitude

Giriş

Türkiye, doğal afetler açısından çeşitli risklerle karşı karşıyadır. Özellikle depremler, ülkemiz için büyük bir tehdit oluşturmaktadır.¹ 1999 Marmara depremi, 2011 Van Depremi ve 6 Şubat 2023'teki Kahramanmaraş merkezli büyük deprem, Türkiye'nin afet riskini somut bir şekilde göstermiştir. Bu olaylar, ülkemizin deprem riskini vurgulamaktadır.²⁻⁴

Deprem hem bireysel yıkıma yol açması hem de ani şekilde meydana gelerek normal hayatın akışını bozması nedeniyle insan yaşamında önemli bir travmatik olay olarak kabul edilmektedir. Depremi ardından, bireylerde uyku sorunları, gelecekle ilgili korku ve kaygı, sinirlilik, öfke, yeme alışkanlıklarında değişiklik, ağlama

krizleri, inançsızlık ve şok gibi psikolojik belirtiler görülebilir. Bu nedenle, deprem mağdurlarının psikososyal destek alması ve psikolojik sağlamlığı artırıcı programlara katılması önemlidir.^{5,6} Depremi etkileri, can ve mal kaybıyla birlikte, uzun süreli olumsuz yaşantılara yol açabilir. Travma sonrası akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik sorunlar da deprem mağdurlarında görülebilir.⁷⁻⁹ Depremler hem can kaybına hem de yaralanmalara yol açarak bireyler ve toplumlar üzerinde ciddi sosyal ve psikolojik etkilere neden olmaktadır. Depremler, bireylerde depresyon, uykusuzluk, ölüm korkusu, psikolojik çöküntü, anksiyete ve genel psikofiziksel stres belirtilerini

tetikleyebilir. Ayrıca, deprem mağdurlarının depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları da önemli bir araştırma konusudur.^{7,9-11}

Çalışmamızda 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremleri yaşayan kişilerin depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Literatürde psikolojik sağlamlık ile ilgili birçok çalışma bulunmasına karşın bildiğimiz kadarıyla depremi yaşayan kişilerin depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma bulunmamaktadır. Çalışmamızın, literatüre katkı sağlayacağı ve gelecekteki çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, literatüre katkı sağlayacağı ve deprem deneyimleyen bireylerin depreme yönelik tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki belirlenerek depreme hazırlık konusunda farkındalık oluşturacağı hedefiyle yapılmıştır. Araştırma soruları şu şekildedir:

- Depremzedelerin depreme yönelik tutum düzeyleri nedir?
- Depremzedelerin psikolojik sağlamlık düzeyleri nedir?
- Depremzedelerin tanıtıcı özellikleri ile depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?
- Depremzedelerin depreme yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi

Mevcut çalışma, kesitsel tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen bir ilde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireyler (387.365) oluşturmuştur.

Araştırmanın örnekleme ise bilinen evren sayısı dikkate alınarak %95 güven aralığında %5 yanılgi düzeyinde evreni %95 temsil gücüyle 384 birey olarak hesaplanmıştır.^{12,13} Ancak veri toplama sürecinde, kartopu örneklem yöntemi kullanılmış ve 474 birey ile çalışma tamamlanmıştır. Bu yöntem, çalışmanın gücünü artırmıştır; yanıt oranı yalnızca veri sağlayan kişiler üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma tamamlandıktan sonra, G*Power 3.1.9.7 programı kullanılarak¹⁴ post hoc güç analizi gerçekleştirilmiştir. Bağımsız gruplar için t-test ve Spearman korelasyon testlerinde $\alpha=0,05$ olarak alınmış, etki büyüklükleri literatürden veya analiz sonuçlarından belirlenmiştir. Analizler sonucunda testlerin istatistiksel gücü %99’un üzerinde hesaplanmış, bu da çalışmanın kullanılan testleri anlamlı şekilde değerlendirecek yeterli güce sahip olduğunu göstermektedir. Non-parametrik testler (Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis) için yaklaşık güç değerlendirmesi yapılmıştır.

Araştırmaya Dahil Etme Kriterleri

6 Şubat 2023 depremini yaşayan, psikiyatrik ve bilişsel problemi olmayan, araştırmaya gönüllü olarak katılan, 18 yaş ve üzeri yetişkin bireyler dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler toplanırken katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgileri elde etmek için literatür taraması sonrasında araştırmacılar tarafından oluşturulan "Tanıtıcı Anket Formu" kullanılmıştır. "Depreme Yönelik Tutum Ölçeği (DYTÖ)" ve "Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ)" de çalışmamızda araştırmak istediğimiz değişkenlere ilişkin verileri toplamak için kullanılmıştır.

Tanıtıcı Anket Formu

Bu form, depremzedelerin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, aile yapısı, depremde enkaz altında kalma, yakınıni kaybetme ve depremden sonra psikolojik desteğe ihtiyaç duymalarına ilişkin bilgileri elde etmeye yönelik toplam 9 sorudan oluşmaktadır.¹⁵⁻¹⁷

Depreme Yönelik Tutum Ölçeği

Bu ölçek, 2023 yılında Karaşin ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir.¹⁸ Ölçek, 41 soru ve dört farklı boyuttan (önlem, ihmal, kaygı ve kadercilik algısı) oluşmaktadır. Önlem boyutu deprem öncesi ve sırasında bireylerin alacakları önlemlere yönelik tutumlarını değerlendirirken ihmal boyutu deprem riskine ilişkin ihmalkar davranışları kapsamaktadır. Kaygı boyutu bireylerin depreme yönelik kaygı düzeylerini ölçmeyi amaçlarken, kadercilik algısı boyutu ise depremin kader olarak algılanma eğilimini belirlemektedir. Ölçekte ters puanlanan soru bulunmamaktadır. 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılarak değerlendirilen ölçek "kesinlikle katılmıyorum" (1) dan "kesinlikle katılıyorum" (5) a doğru olumlu yönde işaretlenmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 41, en yüksek puan 205'tir. Puan arttıkça bireylerin faktörlere yönelik tutumları da artmaktadır. Orijinal çalışmada, Cronbach alfa değeri .95 olarak hesaplanmıştır.¹⁸ Mevcut araştırmada ise Cronbach alfa değeri .96 olarak bulunmuştur.

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Bu ölçek, Smith ve diğerleri (2008) tarafından bireylerin psikolojik sağlamlıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.¹⁹ Türkçe'ye uyarlama çalışması Doğan (2015) tarafından yapılmış olup ölçek 6 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipindedir. Ölçekte "Hiç uygun değil" seçeneği 1, "Tamamen uygun" seçeneği 5 olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 6 ile 30 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, psikolojik sağlamlığın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır.²⁰ Mevcut araştırmada Cronbach alfa değeri .66 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri, Mart-Temmuz 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışma verilerinin toplanması için çevrimiçi "Google Forms" kullanılarak oluşturulan bir anket formu kullanılmıştır. Çalışmada, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden kartopu

örnekleme kullanılmıştır. Anketin bağlantısı, ulaştığımız ilk katılımcılara sosyal medya, e-mail ve WhatsApp gibi çevrimiçi araçlar kullanılarak gönderilmiş olup bu katılımcılardan da çalışma kriterlerine uygun diğer bireylerle anket bağlantısını paylaşımları istenmiştir. Anket, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak çevrimiçi paylaşım yoluyla yayılmış ve örneklem genişletilmiştir. Bu şekilde, daha fazla katılımcıya ulaşılması amaçlanmıştır. Veri toplama sırasında katılımcılardan hiçbir kişisel veri talep edilmemiştir. Her katılımcıdan bilgilendirilmiş onam alınmış ve veriler, veri gizliliği ilkelerine uygun olarak toplanmıştır. Çoklu girişleri önlemek ve veri bütünlüğünü sağlamak amacıyla ankete her katılımcının yalnızca bir kez yanıt verebilmesi için Google Form'un "tek yanıt" özelliği aktif hale getirilmiştir. Formdaki soruların yanıtlanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada elde edilen veriler, SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ait verilerin değerlendirilmesinde sayılar, yüzdeler, minimum ve maksimum değerler, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Ölçüm araçlarının iç tutarlılığını belirlemede Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Araştırma verilerinin dağılım özelliği incelenmiş, gruplar arası karşılaştırmalarda normallik varsayımı için Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki düzeyi için bağımsız gruplarda t testi, Mann-Whitney U testi, One-Way ANOVA, Kruskal-Wallis ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Ek olarak, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki düzeyini ve açıklayıcılık oranlarını tespit etmek için doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmamızda $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Normal dağılım varsayımını karşılayan üç ve daha fazla gruba sahip değişkenlerde gruplar arası farkların incelenmesinde One-Way ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonucunda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını

belirlemek amacıyla Tukey HSD uygulanmıştır. Normal dağılım varsayımını karşılamayan değişkenler için ise üç ve daha fazla grup karşılaştırmasında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Kruskal-Wallis testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark saptanan değişkenlerde, gruplar arasındaki ikili karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi kullanılarak yapılmış ve Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönu

Çalışmaya başlamadan önce kullanılan ölçeklerden DYTÖ için ölçeğin geliştiricilerinden biri olan sorumlu yazardan, KPSÖ için ise Türkçe uyarlamayı gerçekteşiren araştırmacıdan kullanım izni alınmıştır. Daha sonra, bir devlet üniversitesinin Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Tarih ve Sayısı: 07.03.2024-134723). Veri toplamak için oluşturulan çevrimiçi bağlantıdaki açıklama metni ile, araştırmacılar tüm katılımcılara çalışmanın amacı ve yöntemi, çalışmaya ayıracakları süre, çalışmaya katılmanın herhangi bir zarara yol açmayacağı ve katılımın tamamen gönüllü olduğu konusunda bilgi vermiştir. Katılımcılardan soruları yanıtlamadan önce araştırmaya katılmak için onamları alınmıştır. Ayrıca, çalışma çevrimiçi olarak yürütüldüğünden katılımcıların IP adresleri kaydedilmeyerek anonimlikleri sağlanmıştır. Ankete her katılımcının yalnızca bir kez yanıt verebilmesi için Google Form'un "tek yanıt" özelliği aktif hale getirilmiştir.

Bulgular

Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların tanıtıcı özelliklerinin dağılımına ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir. Depremi deneyimleyen kişilerin ortalama yaşının 33.18 olduğu, %52.7'sinin kadın, %53'ünün evli, %53.1'inin lise mezunu olduğu, %55.1'inin aile gelir düzeyini kötü olarak algıladığı belirlenmiştir. Ayrıca bireylerin %89.2'si çekirdek aile yapısına sahip olduğunu ifade ederken %80.2'si deprem

sonrası göçük altında kalmadığını, %51.7'si depremde yakınıını kaybettiğini ve %76.6'sı depremden sonra psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Tablo 2'de mevcut çalışmada kullanılan DYTÖ, alt faktörleri ve KPSÖ puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Katılımcıların DYTÖ puanı minimum 62, maksimum 205, puan ortalaması 167.56 ± 21.31 tespit edilmiştir. KPSÖ puanları ise minimum 10, maksimum 30, puan ortalaması 22.12 ± 4.25 olarak bulunmuştur.

Bireylerin tanıtıcı özellikleri ile DYTÖ, alt faktörleri (önlem, kaygı, ihmal, kadercilik algısı) ve KPSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'de verilmiştir. Korelasyon analizine göre, bireylerin yaşı ile DYTÖ toplam puanı arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.121$, $p=.009$). Ayrıca, yaşı ile kadercilik algısı alt faktörü arasında da benzer şekilde pozitif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=.288$, $p=.000$). Bununla birlikte, yaşı ile KPSÖ puanı arasında da pozitif yönde, zayıf ancak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r=.138$, $p=.003$).

Bireylerin cinsiyet, göçük altında kalma durumları, depremde yakınıını kaybetme durumu ve depremden sonra psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumları ile DYTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış ($p<0.05$), medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile yapısı değişkenleri ile anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Bireylerin göçük altında kalma, depremde yakınıını kaybetme ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre, DYTÖ'nün önlem alt boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca, göçük altında kalma ve depremde yakın kaybı durumları ile kaygı alt faktörü arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 1. Depremi yaşayan kişilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (S=474)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	Yüzde
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	250	52.7
Erkek	224	47.3
<i>Medeni durum</i>		
Evli	251	53.0
Bekâr	223	47.0
<i>Eğitim düzeyi</i>		
Okuryazar/İlkokul mezunu	125	26.4
Lise mezunu	252	53.1
Yüksekokul/Üniversite mezunu	70	14.8
Lisansüstü	27	5.7
<i>Kişinin algısına göre aile gelir düzeyi</i>		
İyi (gelir giderden fazla)	45	9.5
Orta (gelir gidere eşit)	168	35.4
Kötü (gelir giderden az)	261	55.1
<i>Aile yapısı</i>		
Çekirdek aile	423	89.2
Geniş aile	51	10.8
<i>Göçük altında kalma durumu</i>		
Evet	94	19.8
Hayır	380	80.2
<i>Depremde yakınıni kaybetme durumu</i>		
Evet	245	51.7
Hayır	229	48.3
<i>Deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumu</i>		
Evet	363	76.6
Hayır	111	23.4
	Minimum	Maximum
<i>Yaş</i>	18	66
		Ort±SS
		33.18±10.06

Ort: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Tablo 2. Depreme Yönelik Tutum Ölçeği, alt faktörleri ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Madde sayısı	Min	Max	Ort±SS
Depreme Yönelik Tutum Ölçeği toplam	41	62.00	205.00	167.56±21.31
Kaygı	21	21.00	105.00	86.70±12.51
Önlem	11	18.00	55.00	45.59±6.36
İhmal	6	6.00	30.00	25.08±4.27
Kadercilik algısı	3	3.00	15.00	10.17±3.19
Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam	6	10.00	30.00	22.12±4.25

Ort: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma; Min: Minimum; Max: Maksimum

Not: Her madde 1–5 puan aralığındadır. Toplam puan alt ölçek maddeleri sayısı × 1–5 puan aralığı ile hesaplanmıştır.

Tablo 3. Depremi yaşayan kişilerin Depreme Yönelik Tutum Ölçeği, alt faktörleri ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

	DYTÖ	Test ve p Değeri	Önlem	Test ve p Değeri	Kaygı	Test ve p Değeri	İhmal	Test ve p Değeri	Kadercilik Algısı	Test ve p Değeri	KPSÖ	Test ve p Değeri
Cinsiyet												
Kadın	165.69±22.21	t= -2.026	45.35±6.57	t= -.863	85.66±13.43	t= -1.914	24.86±4.46	t= -1.189	9.80±3.30	t= -2.703	22.03±4.10	t= -.488
Erkek	169.65±20.09	p= .043	45.86±6.12	p= .388	87.86±13.43	p= .056	25.33±4.03	p= .235	10.59±3.02	p=.007	22.22±4.42	p=.626
Medeni durum												
Evli	167.24±23.33	t= -.347	45.60±6.59	t= .053	86.11±13.94	t= -1.084	24.78±4.49	t= -1.646	10.73±2.87	t=4.082	22.05±4.23	t= -.361
Bekar	167.92±18.82	p= .729	45.57±6.11	p= .958	87.36±10.66	p= .279	25.43±3.98	p= .100	9.55±3.42	p= .000	22.19±4.28	p=.718
Eğitim düzeyi												
Okuryazar/ İlkokul	168.80±20.41	KW=1.070 p= .784	46.04±5.98		87.36±12.61		25.65±4.07		9.73±3.29 ^a		22.55±3.98 ^{ab}	KW=10.079
Lise mezunu	167.75±19.80		45.66±6.00	KW=2.756	87.07±11.44	KW=.708	24.92±4.32	KW=4.621	10.08±3.27 ^a	KW=9.142	21.58±4.45 ^a	p= .018 b>a
Üniversite	165.65±24.90		44.50±7.25	p= .431	85.47±13.58	p= .871	24.95±4.56	p= .202	10.72±2.93 ^a	p= .027	22.67±3.90 ^{ab}	
Lisansüstü	165.11±28.57		45.66±8.61		83.48±17.81		24.33±3.79		11.62±1.88 ^a		23.74±3.78 ^b	
Gelir düzeyi												
İyi	161.55±25.33	F= .829	43.66±7.39	F=2.313	82.68±15.98	F=2.632	24.28±3.88	F=1.545	10.91±2.59 ^a	F=12.541	21.51±4.69	F= .686
Orta	168.61±20.55	p= .437	45.86±6.37	p= .100	86.88±11.74	p= .073	24.87±4.17	p= .214	10.98±2.50 ^b	p= .000	22.03±4.15	p= .504
Kötü	167.92±20.95		45.75±6.13		87.28±12.24		25.36±4.38		9.52±3.53 ^c	a,b>c	22.28±4.24	
Aile yapısı												
Çekirdek aile	167.44±20.76	Z=-1.163	45.68±6.10	Z= -.736	86.57±12.25	Z=-1.450	25.08±4.33	Z= -.153	10.11±3.18	Z=-1.466	22.30±4.22	Z=-2.822
Geniş aile	168.54±25.59	p= .245	44.88±8.24	p= .461	87.78±14.58	p= .147	25.15±3.72	p= .879	10.72±3.25	p= .143	20.56±4.22	p= .005
Göçük altında kalma												
Evet	175.61±19.36	Z= -4.535	47.70±6.45	Z= -3.589	91.61±10.99	Z= -4.368	25.81±3.84	Z= -1.672	10.47±2.97	Z= -.554	22.03±4.49	Z= -.071
Hayır	165.57±21.32	p= .000	45.07±6.24	p= .000	85.49±12.58	p= .000	24.90±4.35	p= .094	10.10±3.24	p= .580	22.14±4.19	p= .943
Yakınını kaybetme												
Evet	170.88±19.51	t=3.549	46.35±6.42	t=2.708	89.14±11.36	t=4.478	26.09±4.22	t=5.460	9.28±3.41	t=-6.519	21.93±4.22	t= -.972
Hayır	164.01±22.59	p= .000	44.78±6.21	p= .007	84.09±13.17	p= .000	24.01±4.05	p= .000	11.12±2.64	p= .000	22.31±4.28	p= .332
Psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma												
Evet	168.74±20.83	Z= -1.984	46.01±6.21	Z= -2.210	87.24±12.52	Z= -1.801	25.25±4.31	Z= -1.973	10.23±3.14	Z= -.309	22.46±4.14	Z= -3.167
Hayır	163.70±22.45	p= .047	44.20±6.67	p= .027	84.95±12.36	p= .072	24.54±4.08	p= .048	9.99±3.36	p= .757	21.00±4.41	p= .002
Yaş		r= .121**		r= -.051		r= .087		r= -.031		r= .288**		r= .138**
		p= .009		p= .265		p= .057		p= .506		p= .000		p= .003

t: Bağımsız gruplarda t-test; KW: Kruskal Wallis test; F: One-Way ANOVA test; Z: Mann-Whitney U testi; r: Sperman Korelasyon

Gruplar arasındaki ikili karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi ile yapılmış ve Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Farklı harfler taşıyan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (Bonferroni post-hoc testi, adj. p < .05).

Bununla birlikte, depremde yakınına kaybetme ve depremden sonra psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre ihmal alt boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$). Diğer bir alt boyut olan kadercilik algısı açısından ise bireylerin cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve depremde yakın kaybı durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Gelir düzeyi değişkeni açısından gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey HSD post-hoc testi sonuçlarına göre, geliri kötü olan katılımcıların kadercilik algısı puanlarının, geliri iyi ve orta olan katılımcılara kıyasla anlamlı derecede daha düşük olduğu saptanmıştır ($p=.017$).

Eğitim düzeyine göre kadercilik algısı puanlarındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ikili fark saptanmamıştır (adj. $p>0.05$).

Bireylerin eğitim düzeyi, aile yapısı ve psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumları ile KPSÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış ($p<0.05$), cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, göçük altında kalma ve depremde yakın kaybı durumları ile anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Bonferroni post-hoc analizi sonuçlarına göre, eğitim düzeyine göre psikolojik sağlamlık ortalama puanları arasında lisansüstü mezunlarının puan ortalamasının lise mezunlarına kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur (adj. $p=.036$). İlkokul ve üniversite mezunları ile diğer gruplar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

DYTÖ, alt faktörleri ve KPSÖ arasındaki ilişki Tablo 4'de gösterilmiştir. Bireylerin DYTÖ ile KPSÖ puan ortalamaları arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($r=.154$, $p=.001$). Ayrıca, DYTÖ alt faktörleri önlem, kaygı, ihmal ile KPSÖ arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($p<0.05$, $p<0.001$).

Tablo 4. Depreme Yönelik Tutum Ölçeği, alt faktörleri ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği arasındaki ilişki

Ölçekler		<i>DYTÖ</i>	<i>Önlem</i>	<i>Kaygı</i>	<i>İhmal</i>	<i>Kadercilik algısı</i>	<i>KPSÖ</i>
<i>DYTÖ</i>	r	1	.746**	.911**	.636**	.381**	.154**
	p		.000	.000	.000	.000	.001
<i>Önlem</i>	r	.746**	1	.588**	.350**	.144**	.147**
	p	.000		.000	.000	.002	.001
<i>Kaygı</i>	r	.911**	.588**	1	.516**	.241**	.125**
	p	.000	.000		.000	.000	.007
<i>İhmal</i>	r	.636**	.350**	.516**	1	.065	.172**
	p	.000	.000	.000		.157	.000
<i>Kadercilik Algısı</i>	r	.381**	.144**	.241**	.065	1	.034
	p	.000	.002	.000	.157		.455
<i>KPSÖ</i>	r	.154**	.147**	.125**	.172**	.034	1
	p	.001	.001	.007	.000	.455	

r: Spearman Korelasyon

Tablo 5'te tanıtıcı özelliklerin ve depreme yönelik tutumun depremzedelerin psikolojik sağlamlığına etkisine bakılmıştır. Doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, KPSÖ üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisi belirlenmiş ve $R = .305$, $R^2 = .093$, $Adj R = .073$ olarak bulunmuş, bağımlı değişkendeki toplam varyansın %9.3'ünün bu değişkenlerce açıklandığı istatistiksel olarak da sonucun önemli ($p < 0.001$) olduğu saptanmıştır.

DYTÖ, yaş, aile yapısı ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumlarının KPSÖ üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). DYTÖ ($B = 0.029$) ve yaş ($B = 0.069$) KPSÖ üzerinde pozitif yönde, aile yapısı ($B = -2.076$) ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumunun ise ($B = -1.403$) negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı etki gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 5. Depreme yönelik tutum ve tanıtıcı özelliklerin depremzedelerin psikolojik sağlamlıkları üzerindeki etkisinin regresyon analizi ile açıklanması ($n = 474$)

Bağımsız Değişkenler	Unstandardized	Coefficients	Standardized	t	p
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	16.096	2.639		6.099	.000**
DYTÖ	.029	.009	.147	3.183	.002*
Yaş	.069	.022	.164	3.134	.002*
Medeni durum	.756	.439	.089	1.722	.086
Cinsiyet	-.334	.397	-.039	-.840	.401
Eğitim düzeyi	.270	.249	.051	1.081	.280
Gelir düzeyi	.500	.304	.078	1.643	.101
Aile yapısı	-2.076	.655	-.151	-3.170	.002*
Göçük altında kalma	-.190	.520	-.018	-.366	.715
Depremde yakınıni kaybetme	.540	.407	.064	1.329	.185
Depremden sonra psikiyatrik destek ihtiyacı	-1.403	.452	-.140	-3.104	.002*
R	R Square	Adj R	F	p	
.305 ^a	.093	.073	4.734	.000 ^{b**}	
**p<0.001	*p<0.05				

Bağımlı Değişken: Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Tartışma

Dünya genelinde her yıl çok sayıda deprem meydana gelmektedir. Türkiye ise bulunduğu coğrafi konum nedeniyle bu depremlerden en çok etkilenen ülkelerden biri olmaktadır.²¹ Depremlerin hem aniden gerçekleşmesi hem de artçı depremlerin bir süre devam etmesi depremi yaşayan kişilerin normal hayatlarına geçişlerini zorlaştırmaktadır.²² Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen iki büyük depremi yaşayan kişilerde depremin psikolojik etkileri üzerine yapılan çalışmalar literatürde yer almaktadır.²³⁻²⁵ Depreme yönelik tutumda bilişsel, sosyokültürel, ekonomik ve psikolojik olmak üzere çeşitli faktörler etkili olmakla beraber psikolojik ve bilişsel faktörlerin diğerlerine göre daha önemli olduğu ifade edilmiştir.²⁶ Bu bağlamda, mevcut araştırmada depremi yaşayan bireylerin depreme yönelik tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, depreme yönelik tutum ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($r = .154$, $p = .001$) (Tablo 4). Bu bulgumuz, depreme yönelik tutumun psikolojik sağlamlıkla ilişkili olduğunu, ancak belirlenen bu ilişkinin sınırlı bir etki büyüklüğüne sahip olduğu ile yorumlanabilir. Depreme yönelik tutumdaki olumlu değişikliğin psikolojik sağlamlıktaki artma ile ilişkili olduğu fakat tek başına psikolojik sağlamlıkla açıklanamayacağı, çok boyutlu bir yapıda olduğu yorumu çıkarılabilir. Sonuçta, konuya yönelik müdahalelerde tutum odaklı yaklaşımın saha uygulamalarında yeterli olmayabileceğini, sosyal destek, baş etme becerileri ve travma sonrası kaynakların güçlendirilmesi gibi etkenlerin de önemsenmesinin önemli olabileceğini düşünmekteyiz. Bu bölümde, araştırma bulguları mevcut literatür çerçevesinde ele alınarak tartışılmıştır.

Bu çalışmada DYTÖ kullanılarak elde edilen bulgular, ilgili ölçeğin literatürdeki ilk uygulamalarından biri olması açısından önem taşımaktadır. Elde edilen verilere göre, bireylerin DYTÖ puan ortalaması 167.56 ± 21.31 ’dir (Tablo 2). Ölçekten alınabilecek toplam puan aralığı 41 ile 205 arasında olduğu düşünüldüğünde, elde edilen ortalamanın yüksek düzeyde

tutumları yansıttığı söylenebilir. Mevcut literatürde aynı ölçek kullanılarak yapılmış başka bir çalışma bulunmamakla birlikte, elde edilen puan ortalaması, bireylerin özellikle önlem alma davranışlarına ve deprem farkındalığına sahip olduğu ile yorumlanabilir. Aynı ölçüm aracı ile yapılan daha önceki çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, bu bulgu, bireylerin afetlere yönelik hazırlık inançlarının yüksek olduğunun bulunduğu önceki araştırma ile benzerlik göstermektedir.²⁷

Mevcut çalışmada, KPSÖ puan ortalaması 22.12 ± 4.25 olarak bulunmuştur (Tablo 2). Türkiye’de çalışmamızdaki örneklem grubuna benzer katılımcılar ile yürütülen diğer çalışmalarda ise KPSÖ puan ortalaması 16.62 ± 5.19 ,²⁸ 16.18 ± 6.14 ²⁹ olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, mevcut çalışmadaki katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin benzer çalışmalara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Söz konusu farklılık, örneklem büyüklüğü, veri toplama zamanı, katılımcıların psikososyal özellikleri veya çalışmanın yürütüldüğü bağlamsal koşullardaki değişkenliklerden kaynaklanıyor olabilir.

Elde edilen bulgulara göre, bireylerin yaşı ile DYTÖ, kadercilik algısı alt faktörü ve KPSÖ toplam puanları arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$, $p < 0.001$) (Tablo 3). Bükreş’te yürütülen çalışmada yaş değişkeninin deprem algısında önemli yeri olduğu belirlenmiştir.³⁰ Yaş ilerledikçe bireylerin deprem ve benzeri doğal afetlere karşı tutum ve algılarında farklılaşmaların meydana gelmesi, deneyim birikimi, yaşam tecrübeleri ve psikososyal faktörlerle açıklanabilir. Önceki bir çalışmada, KPSÖ ile yaş negatif korelasyon göstermiştir.²⁸ Öte yandan, Canlı ve Yılmaz (2023) çalışmasında anlamlı farklılık saptamamıştır.²⁹ Farklı sonuçlar, çalışmalardaki örneklem farklılıkları, kültürel etkenler ve kullanılan ölçüm araçları gibi faktörlerden kaynaklanabilir.

Analiz sonuçlarına göre, cinsiyet, göçük altında kalma, depremde yakınına kaybetme ve depremden sonra psikiyatrik

desteğe ihtiyaç duyma durumları ile DYTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile yapısı değişkenleriyle ise anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3). Önceki bir çalışmada, afet okuryazarlığı kadınlarda erkeklerden daha yüksek bulunmuştur.³¹ Deprem risk algısının araştırıldığı başka bir çalışmada, cinsiyet ve eğitim düzeyinin önemli olduğu tespit edilmiştir.³⁰ Çalışmamız ile verilen çalışmaların bulguları arasındaki farklılık, ölçüm aracı ve/veya örneklem özelliklerinden kaynaklanmış olabilir. Öztürk ve arkadaşlarının (2025) çalışmasında, afet hazır bulunuşluğunun eğitim düzeyine ve önceden afete maruz kalıp kalmamaya göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir.³¹ Yunanistan'da yürütülmüş bir çalışmada, deprem riski algısının yaşa, cinsiyete ve gelire göre önemli ölçüde değiştiği belirlenmiştir. Aynı çalışmada, eğitim ve hane halkı yapısı risk algısıyla ilişkilendirilmemiştir.³² Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgulardan, depremde göçük altında kalma, yakın kaybı ve deprem sonrası psikiyatrik destek ihtiyacı gibi travmatik deneyimlerin depreme yönelik tutum üzerinde belirleyici olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda, bireylerin göçük altında kalma, depremde yakınları kaybetme ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre, DYTÖ'nün önlem alt boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Bu sonuçlar, söz konusu depremle ilgili yaşam deneyimlerinin bireylerin depremlere yönelik önlem alma ile ilgili tutumlarını etkilediğini düşündürmektedir. Bu durum, göçük altında kalma ve yakının kaybı gibi travmatik yaşantıların tekrar yaşanabileceği düşüncesini güçlendirebilir, bu da bireylerin gelecekte benzer risklerle karşılaşmamak adına daha fazla önlem alma eğiliminde olmalarının beklenmesi ile yorumlanabilir.

Mevcut çalışmada, göçük altında kalma ve depremde yakın kaybı durumları ile kaygı alt faktörü arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 3). Bu bulgu, söz konusu yaşantıların bireylerin deprem kaynaklı

kaygı düzeylerini artırabileceğini göstermektedir. Ancak, Yurumez ve arkadaşları (2025) tarafından yürütülen önceki bir çalışmada, benzer şekilde enkaz altında kalma ve yakın kaybı yaşama değişkenleri ile durumluk kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.³³ Bu sonuç, mevcut çalışmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir. Bu farklılık, kullanılan ölçme aracı farklılığı, zaman faktörü (olayın üzerinden geçen süre), kültürel ve sosyal destek faktörleri ile ilişkili olabilir. Özellikle deprem üzerinden geçen sürenin çalışmamızda doğrudan ölçülmemiş olması, zaman faktörünün etkisine ilişkin yorumun bir sınırlılık olarak ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmada, depremde yakını kaybetme ve depremden sonra psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre ihmal alt boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Erişilebilen literatürde sonuçlarımızı destekleyen veya karşıt yönde bulgular sunan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu durum, çalışma sonuçlarımızın mevcut literatüre önemli katkı sunacağı ile yorumlanabilir. Sonraki çalışmalarda, ihmal tutumlarının neden ve sonuçlarını daha derinlemesine anlamaya yönelik nitel çalışmalar yapılması önerilmektedir. Elde edilen verilere göre, kadercilik algısı alt boyutunun bireylerin cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve depremde yakın kaybı durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 3). Önceki bir çalışmada bireylerin kadercilik eğilimi düzeyini cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durumu ve afetler ve yönetimi hakkında eğitim alma durumunun etkilediği bulunmuştur.³⁴ Her iki çalışma sonuçları paralellik göstermektedir. Ancak bizim çalışmamızda deprem deneyimi (yakın kayıp yaşama) gibi bir travmatik değişkeni de dahil edilerek literatüre özgün bir katkı sunulduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda, bireylerin eğitim düzeyi, aile yapısı ve psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumları ile KPSÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$), cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, göçük

altında kalma ve depremde yakın kaybı durumları ile anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3). Şengün (2025) çalışmasında, psikolojik dayanıklılık ile eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark tespit ederken cinsiyet ile fark saptamamıştır.³⁵ Her iki çalışma bulguları arasında hem benzerlik hem de farklılıklar mevcuttur. Ortaya çıkan farklılıklar örneklemelerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi özelliklerin farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Mevcut çalışmada, DYTÖ ile KPSÖ arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($r= .154$, $p= .001$) (Tablo 4). Ayrıca, DYTÖ alt faktörleri önlem, kaygı, ihmal ile KPSÖ arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır ($p<0.05$, $p<0.001$) (Tablo 4). Şengün (2025) çalışmasında, afet tutum düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı zayıf ilişki bulunmuştur.³⁵ Başka bir çalışmada ise katılımcıların psikolojik sağlamlıkları ile bireysel afet direnç dirençleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.³⁶ Bu çalışma ile verilen çalışmaların bulguları benzerlik göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ve literatürdeki çalışma bulgularının benzerliği, bireylerin psikolojik sağlamlığı arttıkça stresli durumlarla daha etkili baş etmeyi algılayabildikleri ve deprem gibi afetlere yönelik kendilerini daha yeterli ve kontrol sahibi hissetmeleri ile yorumlanabilir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre KPSÖ bağımlı değişkenindeki toplam varyansın %9.3'ünün tanıtıcı özellikler ve DYTÖ toplam puanı ile açıklandığı ve $p<0.001$ düzeyinde istatistiksel olarak da sonucun anlamlı olduğu bulunmuştur. DYTÖ (0.029) ve yaş (0.069) KPSÖ üzerinde pozitif yönde, aile yapısı (-2.076) ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumunun ise (-1.403) negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı etki gösterdiği tespit edilmiştir (Tablo 5). Mevcut literatürde, Gökkaya ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada katılımcıların psikolojik sağlamlıkları ile bireysel afet direnç dirençleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu³⁶, Şanlı ve Kerkez'in (2024) çalışmasında da yaşın KPSÖ üzerinde

anlamlı bir etkisi olduğu³⁷ görülmektedir. Erişilebilen literatürde aile yapısı ve deprem sonrası psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyma durumu ile KPSÖ arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Depremden sonraki süreçte geniş aile yapılarındaki artan kalabalık yaşam koşulları, mahremiyetin azalması ve kaynak paylaşımına bağlı stres faktörlerinin bireylerin psikolojik sağlamlıklarını olumsuz etkilediği ile yorumlanabilir. Ayrıca, deprem deneyiminin travmatik olması ve deprem sonrasında psikiyatrik desteğe gereksinim oluşturması psikolojik sağlamlığı negatif etkilemiş olabilir.

Mevcut çalışmanın bulguları değerlendirilirken, araştırma verilerinin çevrim içi olarak toplanmış olması nedeniyle sonuçlar üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurulmalıdır. Örneklemde, internet erişimi olan ve çevrim içi platformları aktif kullanan bireylerin daha fazla temsil edilmesi, göreceli olarak depreme yönelik tutum düzeylerinin yüksek olmasına yardım etmiş olabilir. Çalışmadan elde edilen bulguların genellenmesinde, örneklem yapısı ve veri toplama yönteminin doğası dikkate alınmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Depremi deneyimleyen kişilerin depreme yönelik tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada; depreme yönelik tutum ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde zayıf ilişki saptanmıştır. Bu doğrultuda, deprem gibi travmatik yaşam deneyimleri ile psikolojik sağlamlığa yönelik olumlu tutum arasındaki ilişkinin dikkate alınmasının önemli olduğu söylenebilir. Psikolojik sağlamlık; bireyin yaşadığı zorluklara karşı dayanıklılık göstermesi, uyum sağlayabilmesi ve duygusal dengesini koruyabilmesi açısından önemli bir özelliktir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, afete hazırlık süreçlerinde bireysel psikolojik faktörlerin dikkate alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Psikolojik sağlamlık ile afetlere yönelik tutum arasındaki ilişkinin gelecekte yapılacak koruyucu ve önleyici çalışmalarda dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Halk sağlığı perspektifiyle

bakıldığında; psikolojik sağlamlığı güçlendirici programlar, afet farkındalığı ve tutum geliştirici eğitimler, toplumsal dayanışma ve sosyal destek mekanizmaları, ruh sağlığı hizmetleri, medya ve iletişim stratejileri etkin olabilir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları: Depreme karşı tutumlar ile depremi yaşayan bireylerin psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmanın kesitsel tasarımı nedeniyle nedensellik ilişkisi belirlenememiştir. İkinci olarak, çalışma verilerinin depremin meydana geldiği tek bir ilden elde edilmesi, sonuçların tüm evrene genellenmesini engellemektedir. Üçüncü olarak, depreme karşı tutum ve psikolojik sağlamlık verileri, kendi bildirimlerine dayalı ölçekler kullanılarak elde edilmiştir. Bu nedenle, depreme karşı tutumu ve psikolojik sağlamlığı etkileyen diğer faktörler tespit edilememiştir. Ayrıca, araştırmada verilerin çevrim içi olarak toplanmış olması, örneklemede internet erişimi olan ve çevrim içi platformları aktif kullanan bireylerin daha fazla temsil edilmesine yol açmış olabilir. Son olarak, kartopu örnekleme, olasılıksız (non-probability) bir örnekleme yöntemidir; bu nedenle örneklem popülasyonu temsil etmeyebilir ve bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Sonuçlar değerlendirilirken bu sınırlamalar dikkate alınmalıdır.

Yazar Katkıları: Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı: EG, MU; Veri Toplama / Literatür Tarama: MU; Verilerin Analizi ve Yorumlanması: EG; Makalenin Hazırlanması: EG, MU; Yayınlanacak Son Haline Onay Verilmesi: EG, MU.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Mali Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını açıklamışlardır.

Teşekkür: Yazarlar çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür etmektedir.

Kaynaklar

1. Gözükızıl CA, Tezcan S. Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi. *Kent Akademisi*. 2023;16(Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı| Special Issue for the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye):97-114. <https://doi.org/10.35674/kent.1353445>
2. Cihanoglu M, Vatansever M, Erden G. School-based psychosocial and educational interventions for children and adolescents after the 1999 Marmara earthquakes in Turkey: A review on lessons learned. *Evaluation and Program Planning*. 2024;103:102403. <https://doi.org/10.1016/j.evalproplan.2024.102403>
3. Balikuddembe JK, Reinhardt JD, Vahid G, Di B. A scoping review of post-earthquake healthcare for vulnerable groups of the 2023 Turkey-Syria earthquakes. *BMC Public Health*. 2024;24:945. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18395-z>
4. Güler A, Gül S, Yıldırım M. Social comparison, resilience, life satisfaction, depression, and anxiety among earthquake survivors in Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2024;105:104426. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104426>
5. Tahernejad S, Ghaffari S, Ariza-Montes A, Wesemann U, Farahmandnia H, Sahebi A. Post-traumatic stress disorder in medical workers involved in earthquake response: A systematic review and meta-analysis. *Heliyon*. 2023;9(1):e12794. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e12794>
6. Jung HO, Han SW. Post-traumatic growth of people who have experienced earthquakes: Qualitative research systematic literature review. *Frontiers in Psychiatry*. 2023;13:1070681. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.1070681>
7. Çiftci N, Yıldız M, Uçar M. Relationship between posttraumatic stress disorder, death anxiety, and insomnia in adults after the earthquake. *OMEGA-Journal of Death and Dying*.

- 2024;00302228241256267.
<https://doi.org/10.1177/00302228241256267>
8. Ma Z, Wang D, Fu X, et al. Prospective network of post-traumatic stress disorder (PTSD) symptoms across adolescent survivors with distinct trajectories of PTSD: A cohort study of the Wenchuan earthquake. *Journal of Anxiety Disorders*. 2023;99:102767.
<https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2023.102767>
 9. Qi J, Ye Y, Sun R, Zhen R, Zhou X. Comorbidity of posttraumatic stress disorder and depression among adolescents following an earthquake: A longitudinal study based on network analysis. *Journal of Affective Disorders*, 2023;324:354-363.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.12.119>
 10. Öztürk HM, Daymaz D, Kocakaya H, Akkoyun AZ, Saygun M. Trauma symptoms, sleep quality and related factors in the early post-earthquake period. *Journal of Medicine and Palliative Care*. 2023;4(5):492-498.
<https://doi.org/10.47582/jompac.1342558>
 11. Ataya J, Soqia J, Ataya J, et al. Sleep quality and mental health differences following Syria-Turkey earthquakes: A cross-sectional study. *International Journal of Social Psychiatry*. 2024;70(4):700-708.
<https://doi.org/10.1177/00207640231223432>
 12. Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. Wiley.
 13. OpenEpi: Sample Size for Proportions. http://www.openepi.com/SampleSize/S_SPropor.htm
 14. Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). GPower 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences*. *Behavior Research Methods*, 39, 175–191.
<https://doi.org/10.3758/bf03193146>
 15. Akçay, S., Beydili Gürbüz, E., & Koca, E. (2024). Trauma levels after the 2023 Kahramanmaraş earthquakes in Türkiye. *Journal of Social Service Research*, 50(4), 519-530.
<https://doi.org/10.1080/01488376.2024.2339967>
 16. Kesnold Mesidor, J. (2019). Posttraumatic growth in the 2010 Haitian earthquake survivors and its relationship with posttraumatic stress symptoms three years after the earthquake. *Journal of loss and trauma*, 24(7), 678-690.
<https://doi.org/10.1080/15325024.2019.1615284>
 17. Kun, P., Tong, X., Liu, Y., Pei, X., & Luo, H. (2013). What are the determinants of post-traumatic stress disorder: age, gender, ethnicity or other? Evidence from 2008 Wenchuan earthquake. *Public health*, 127(7), 644-652.
<https://doi.org/10.1016/j.puhe.2013.04.018>
 18. Karaşın Y, Filiz M, Karagöz Y. Depreme yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*. 2023;6(2):548-561.
<https://doi.org/10.35341/afet.1250436>
 19. Smith BW, Dalen J, Wiggins K, Tooley E, Christopher P, Jennifer Bernard J. The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*. 2008;15:194–200.
<https://doi.org/10.1080/10705500802222972>
 20. Doğan T. Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*. 2015;3(1):93-102.
 21. Özel G, Solmaz A. Türkiye'de deprem tekrarlanma zamanının tahmini ve neotektonik bölgelere göre depremselliğin markov zinciri ile incelenmesi. *Çankaya University Journal of Science and Engineering*. 2012;9(2):125–138.
 22. Çelik AK. Deprem sonrası travma belirtileri, umut ve iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TRT Akademi*. 2023;8(18):574-591.
<https://doi.org/10.37679/trta.1275268>
 23. Gül E, Aktürk Ü. Post-Traumatic Stress Disorder in earthquake victims in the disaster of the century. *Journal of Social Service Research*. 2025;1–11.
<https://doi.org/10.1080/01488376.2025.2492665>
 24. Kocyigit B, Ceko G, Satıcı SA, Deniz ME. Psychological effects of the earthquake

- disaster in Türkiye: A serial mediating model. *Current Psychology*. 2024;43:28195-28203. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06492-6>
25. Kurt NB, Yılmaz HÖ. The relationship between post-traumatic stress and eating disorders in disaster survivors: A sample of February 2023 Kahramanmaraş earthquake. *Psychology, Health & Medicine*. 2025;1-15. <https://doi.org/10.1080/13548506.2025.2536868>
26. Asgary A, Willis KG. Household behaviour in response to earthquake risk: An assessment of alternative theories. *Disasters*. 1997;21(4):354-365. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00067>
27. Demirbilek Ö, Uzman E. Fatalistic tendency as a predict of disaster preparedness beliefs in university students. *Afet ve Risk Dergisi*. 2023;6(3):942-960. <https://doi.org/10.35341/afet.1249312>
28. Bilge Y, Emiral E, Demirci H. Early aftermath of February 6 earthquakes in Turkey: PTSD, PTG, and resilience. *Journal of Loss and Trauma*. 2024;29(2):221-242. <https://doi.org/10.1080/15325024.2023.2254216>
29. Canlı D, Yılmaz F. Deprem sonrasında bireylerin deprem kaygısı, ölüm kaygısı ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin değerlendirilmesi/Evaluation of earthquake anxiety, death anxiety and psychological resilience levels of individuals after earthquake. *Bozok Tıp Dergisi*. 2024;14(1):9-17. DOI: 10.16919/bozoktip.1305106
30. Armaş I. Earthquake risk perception in Bucharest, Romania. *Risk Analysis*. 2006;26(5):1223-1234. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2006.00810.x>
31. Öztürk M, Türk S, Arı F, Akgül S, Yıldırım R. Sosyodemografik değişkenler, afet hazır bulunuşluğu ve afet okuryazarlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*. 2025;(101):242-257. <http://doi.org/10.17753/sosekev.1559978>
32. Niforatos S, Panagiotakos D, Delladetsimas PM. Socio-demographic determinants of earthquake risk perception: The case of the Corinthiakos Gulf, in Greece. *Natural Hazards*. 2024;120(4):3847-3864. <https://doi.org/10.1007/s11069-023-06356-5>
33. Yurumez Y, Gulbahar Eren M, Pelin M, Üçgül K, Sert H. Anxiety levels of Turkish survivors in the aftermath of the large-scale earthquake and subsequent feelings of hopelessness: A cross-sectional study. *Psychology, Health & Medicine*. 2025;1-18. <https://doi.org/10.1080/13548506.2025.2519242>
34. Gökçay G, Çevirme A. Examination of individuals' disaster preparedness beliefs in the context of demographic data, hopelessness and fatalism tendencies. *Journal of Awareness*. 2023;8(4):449-464. <https://doi.org/10.26809/joa.2155>
35. Şengün G. Okul öncesi öğretmenlerinin afetlere yönelik tutumları ile psikolojik dayanıklılık ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2025;(74):357-378. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1571346>
36. Gökçaya E, Çelebi İ, Balcı E. Sağlık teknikeri adaylarının bireysel afet direnci, deprem korkusu ve psikolojik sağlamlık durumları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*. 2024;44(1):177-196. <https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.1.0018>
37. Şanlı ME, Kerkez M. Posttraumatic growth and psychological resilience in young adults exposed to an earthquake. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2024;13(3):694-704. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1484874>